

УДК 378.18.8:630-051]:378.091.3-044.247

DOI: 10.31499/2307-4906.2.2022.262818

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ОСНОВІ МЕТАПРЕДМЕТНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В АУДИТОРНІЙ І ПОЗААУДИТОРНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Василь Хрик, завідувач кафедри лісового господарства, кандидат сільськогосподарських наук, доцент, Білоцерківський національний аграрний університет.

ORCID: 0000-0003-1912-3476

E-mail: hvm2020@ukr.net

У статті розкрито проблему формування готовності майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності на основі метапредметної інтеграції в аудиторній і позааудиторній діяльності. Встановлено, що в основу підготовки майбутніх фахівців лісового господарства покладено ідею про інтеграцію зусиль і можливостей різних об'єктів і суб'єктів професійної підготовки, яка передбачає забезпечення взаємозв'язку аудиторної і позааудиторної діяльності. Доведено, що формування готовності майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності досягається шляхом використання таких форм і методів організації освітнього процесу в аудиторній роботі: ділової гри, захисту творчих проєктів, методу кейсів, роботи в команді, групової дискусії, самостійної роботи тощо.

Ключові слова: формування; готовність; майбутні фахівці; лісове господарство; професійна діяльність; метапредметна інтеграція; форми; методи; аудиторна і позааудиторна діяльності.

FORMATION OF READINESS OF FUTURE FORESTRY SPECIALISTS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY BASED ON META-SUBJECT INTEGRATION IN CLASSROOM AND EXTRACURRICULAR ACTIVITIES

Vasyl Khryk, Candidate of Agricultural Sciences (Ph.D.), Head of the Department of Forestry, Associate Professor, Bila Tserkva National Agrarian University.

ORCID: 0000-0003-1912-3476

E-mail: hvm2020@ukr.net

The article reveals the problem of the formation of readiness of future forestry specialists for professional activity on the basis of meta-subject integration in classroom and extracurricular activities. It is established that the training of future forestry specialists is based on the idea of integrating the efforts and capabilities of different objects and subjects of professional training, which provides for the interconnection of classroom and extracurricular activities. It is revealed that the effectiveness of training of future forestry specialists in classroom and extracurricular activities was provided by meta-subject integration which is the integration of educational material of disciplines of different scientific fields, synthesis of knowledge, skills, and competencies of higher education. It is proved that conducting integration classes on the basis of active teaching methods with the involvement

of subject teachers allows to implement an integrative approach and to promote the readiness of future forestry professionals to work according to the following criteria: motivational-personal, cognitive-informational, and effective-practical. The use of methods of a problem statement, problem-solving and project method, etc. in the process of training allows considering potential possibilities of software on the basis of real, significant for the specialist of forestry professional situations, promoting the development of readiness.

It is established that the formation of readiness of future forestry professionals for professional activities is achieved through the use of such forms and methods of organizing the educational process in classroom work as business games, defense of creative projects, case studies, teamwork, group discussions, independent work, and more. It is revealed that the current forms of extracurricular activities are electives, various forms of group and club work, quizzes, competitions, exhibitions, expeditions, tourist trips, tourist clubs, professional competitions, professional skills tournaments, and professional career passport development. A special place is given to manufacturing practice.

Keywords: *formation; readiness; future specialists; forestry; professional activity; meta-subject integration; forms; methods; classroom and extracurricular activities.*

В основу підготовки майбутніх фахівців лісового господарства покладено ідею про інтеграцію зусиль і можливостей різних об'єктів і суб'єктів професійної підготовки, яка передбачає забезпечення взаємозв'язку аудиторної і позааудиторної діяльності. Результативність підготовки майбутніх фахівців лісового господарства в аудиторній і позааудиторній діяльності забезпечувалася метапредметною інтеграцією.

Метапредметна інтеграція в аудиторній і позааудиторній діяльності представляє не просто інтеграцію навчального матеріалу дисциплін різних наукових напрямів, а й синтез знань, умінь, навичок, компетентностей здобувачів вищої освіти.

Як вважає Т. Васильєва, сенс метапредметної інтеграції полягає у тому, щоб навчити здобувачів рефлексії, використання отриманих знань, умінь, навичок, компетентностей у практичних завданнях, у формуванні життєвого і професійного досвіду [1, с. 97].

Визначення основних форм і методів інтеграції аудиторної та позааудиторної діяльності у підготовці майбутніх фахівців лісового господарства здійснювалося з урахуванням факторів, що впливають на цей процес. Обрані форми і методи підготовки майбутніх фахівців лісового господарства реалізовані у взаємозв'язку та єдності.

Беручи до уваги, що з філософського погляду метод (від грец. *metodos* – шлях до чого-небудь) означає спосіб досягнення мети [14], ми дотримуємося визначення, у якому під методом розуміємо теоретично обґрунтовану сукупність правил, керуючись якими викладач і здобувачі обирають та здійснюють прийоми і способи конкретних дій для досягнення поставленої мети. Під активними методами навчання матимемо на увазі методи, що містять потенціал для реалізації суб'єктної позиції здобувачів, що створюють умови для прояву їхньої активності і самостійності у вирішенні освітніх завдань у процесі взаємодії суб'єктів освітнього процесу.

Форма, що подана у філософському сенсі як внутрішня організація змісту [14], є конструктором освітнього процесу, який встановлює зв'язок з його змістом і сприяє взаємодії викладача та здобувачів.

Метапредметна інтеграція змісту окремих навчальних дисциплін забезпечує акцентування навчального матеріалу на цінностях професійної діяльності в лісгосподарській сфері, реалізацію можливості аудиторних видів діяльності для підготовки майбутніх фахівців лісового господарства. Усі форми позааудиторної діяльності є логічним продовженням навчальної аудиторної роботи, що дозволяє

максимально залучити творчий потенціал здобувачів, сприяти переосмисленню та узагальненню пройденого ними матеріалу, розвинути їхній інтерес до обраної професії тощо.

Таким чином, цілеспрямоване забезпечення взаємозв'язку аудиторної та позааудиторної діяльності здобувачів дозволяє найбільш результативно здійснювати їх підготовку, відповідно формувати їхню готовність до професійної діяльності.

На сьогодні у вітчизняній лісівничій освіті накопичений значний досвід у галузі професійної підготовки фахівців лісгосподарської галузі, зокрема з використання активних методів навчання та інноваційних форм в освітньому процесі (Л. Вікторова [3], С. Виговська [4], І. Вдовенко [2], О. Гриджук [5], І. Коляджин [7], І. Магазинщикова [8], Л. Макодзей [9], Л. Марченко [10], Є. Мішенін [11], З. Подоляк [12], К. Рудніцька [13], Н. Стрижак [15], С. Шевчук [16], О. Якименко [17] та ін.).

Мета – розкрити проблему формування готовності майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності, що здійснюється в аудиторній і позааудиторній діяльності на основі метапредметної інтеграції форм і методів організації освітнього процесу.

Проведення інтеграційних занять на основі активних методів навчання із залученням у цілях консультування викладачів-предметників дозволяють реалізувати інтегративний підхід і сприяють розвитку готовності майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності за такими критеріями: мотиваційно-особистісним, когнітивно-інформаційним, дієво-практичним. Використання методів проблемного викладу, вирішення проблемних завдань і методу проєктів у процесі навчання дозволяють розглянути потенційні можливості засобів та прийомів на основі реальних, важливих для фахівця лісового господарства професійних ситуацій, сприяючи розвитку готовності, змістовно представлених в таблиці 1.

Таблиця 1

Інтеграція форм і методів у процесі формування готовності майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності

Форми	Критерії		
	мотиваційно-особистісний	когнітивно-інформаційний	дієво-практичний
Інтеграційна лекція	Парно-діалогічний метод		
	Розуміння необхідності різнобічного аналізу понять і явищ дійсності.	Набуття теоретичних відомостей, що належать до різних галузей знань.	Візуальне уявлення практичного застосування теоретичних знань; усвідомлення органічного взаємозв'язку теорії з практичними діями.
Лекційне заняття	Метод проблемного викладу		
	Підвищення інтересу завдяки науковій та практичній значущості.	Засвоєння знань на основі розв'язання реальних ситуацій.	Формування навичок використання засобів різних програм; Усвідомлення правильності вибору варіанта вирішення проблеми.

	Пояснювально-ілюстративний метод		
	Вироблення мотивації і пізнавального інтересу за допомогою систематизації і виділення значущих елементів змісту.	Формування системи знань інформаційних процесів, особливостей різних програмних продуктів.	Становлення навичок роботи в програмних середовищах шляхом наочного відтворення і фіксації в пам'яті різних способів і прийомів; Розуміння необхідності особистої відповідальності та сумлінності при обробці будь-яких інформаційних ресурсів.
Лабораторне заняття	Метод проєктів		
	Підвищення пізнавального інтересу; Розуміння необхідності в отриманні навичок структурування інформації.	Отримання знань, що виходять за межі програми, поглиблення знань з дисциплін; Поглиблення знань з проєктування та створення спеціалізованих баз даних.	Розвиток умінь пошуку, систематизації та подання інформації як Web-ресурсів; Усвідомлення можливості практичного застосування теоретичних знань, формування вмінь підбору і систематизації професійної інформації; Усвідомлення значущості роботи з базами даних як з невід'ємним компонентом ГІС.
	Метод вирішення проблемних завдань		
	Усвідомлення необхідності вирішення нестандартних завдань професійної діяльності.	Опанування знань аналізу професійних даних засобами сучасних технологій.	Формування вмінь і набуття досвіду в аналізі інформації лісогосподарського призначення; Усвідомлення отриманих результатів як зразків власного досвіду.
Семінарське заняття	Взаємодія пояснювально-ілюстративного і репродуктивного методів		
	Набуття здобувачами впевненості у власних силах під час виконання практичних завдань різного рівня складності.	Реалізація набутих теоретичних знань при виконанні професійно орієнтованих завдань.	Набуття стійких навичок і вмінь у використанні програмного забезпечення для обробки інформації; Усвідомлення необхідності опанування прийомів роботи на комп'ютері для успішності подальшого навчання.
	Сукупність евристичної бесіди і пояснювально-ілюстративного методу		
	Усвідомлення необхідності застосування інформаційних джерел для підготовки до виступу.	Осмилення теоретичних положень лекційного курсу, розширення знань.	Формування вмінь систематизації та аналізу, набуття досвіду публічного обговорення; Розуміння системи відносин і структурних зв'язків між елементами досліджуваних явищ.

Сукупність зазначених груп методів та форм обумовлює цілісність процесу поетапного формування готовності майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності.

Враховуючи, що важливим аспектом проведення лекцій є організація зворотного зв'язку, з метою контролю над сприйняттям навчального матеріалу на початку та наприкінці кожного логічно завершеного відрізка інформації здобувачам ставилися питання щодо суті проблеми. На початку – для оцінки ступеня обізнаності з цією проблемою, наприкінці – для діагностики рівня засвоєння на етапі пізнання, розрізнення та класифікації викладеного матеріалу. Залежно від рівня знань з цієї проблеми подавався короткий чи докладний виклад матеріалу. Зважаючи на один з основних принципів навчання – наочність, ми намагалися якомога частіше використовувати на лекціях наочний матеріал: схеми, малюнки, відеофільми.

Формування готовності майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності досягається шляхом використання таких форм і методів організації освітнього процесу:

1. Використання при вивченні професійно орієнтованої лексики моделей, схем, символіки ландшафтної, рослинної тематики;
2. Упорядкування та систематизації автентичної інформації на основі «ментальних карт», асоціограм, асоціативно-логічного ряду;
3. Розробки інформаційних і творчих проєктів з поданням і описом фрагментів деревних порід, чагарників, квітів рідного краю/регіону/області;
4. Презентації творчих ідей з озеленення, оформлення інтер'єру з використанням ескізів, виконуваних здобувачами;
5. Учасі в рольових і ділових іграх.

З метою розвитку дієво-практичної сфери здобувачів до професійної діяльності ми апробували ігрові методики, активними учасниками яких стали не лише здобувачі, а й викладачі.

Можливості таких методів та форм обумовлені тим, що вони дозволяють серйозну, професійну за своєю суттю діяльність перетворити на дієвий чинник розвитку особистісних якостей майбутніх фахівців, які перекладають отримані ними знання на стійкі алгоритми професійно вивірених і відточених дій. Спираючись на можливості ігрових методик у розвитку професійно значущих особистісних якостей майбутніх фахівців лісового господарства, запропоновано їм підготувати та провести ділові ігри щодо розробки проєктів, наприклад «Упорядкування лісових масивів», підготувати свої рекламні проспекти та мініпрезентацію оновленої території.

Кожен творчий проєкт створюється групою здобувачів, які працюють разом з викладачами, отримують у них консультації, поради щодо оптимального виконання проєкту, його архітектурне оформлення, враховуючи ландшафтні особливості, естетичні та санітарно-гігієнічні норми. Під час розробки проєктів кожна творча група пропонувала свої інноваційні технології лісогосподарської діяльності.

У формі ділової гри провели конкурс бізнес-планів острівних лісових масивів. Творчі студентські групи розробляли розгорнуті бізнес-плани майбутніх лісогосподарських підприємств, пропонуючи програми цільового перспективного розвитку кожного господарства на кілька років наперед. При проведенні конкурсів та захисту творчих проєктів ми намагалися використовувати ситуації ігрової діяльності, що виникали для порівняння переваг пропонуваного робіт, врахування допущених

творчими групами помилок, надання морально-психологічної підтримки всім учасникам.

Усі конкурси проходили у формі ділової гри, а захист творчих проєктів – у формі ролівої гри. Така ігрова технологія сприяла розвитку творчих здібностей здобувачів, їхньому професійному самовдосконаленню. Під час підготовки та проведення конкурсів творчі студентські групи стали єдиним колективом, а прагнення до досягнення єдиної мети сприяло появі та закріпленню у здобувачів прагнення до взаємодопомоги та морально-психологічної підтримки кожної з груп, що брали участь у грі. Здобувачі високо оцінили результативність запропонованої ігрової методики. У мінітворах, написаних після проведення ділової гри та підбиття її підсумків, здобувачі відзначали її професійно орієнтований характер, корисність, що поєднувалась із захопливою атмосферою.

Останнім часом найчастіше звертаються до методу кейсів (англ. case method – метод конкретних ситуацій, метод ситуаційного аналізу) – техніці навчання, що використовує опис реальних виробничих ситуацій. Здобувачі повинні проаналізувати ситуацію, розібратися в суті проблем, запропонувати можливі рішення й обрати найкращі з них. Кейси базуються на реальному фактичному матеріалі або ж наближені до реальної ситуації. Повні кейси (20–25 сторінок) призначені для командної роботи протягом декількох днів і зазвичай розуміються як командний виступ для презентації свого рішення. Стислі кейси (3–5 сторінок) призначені для розбору безпосередньо на занятті і мають на увазі загальну дискусію. Мінікейси (1–2 сторінки), як і стислі кейси, призначені для розбору в групі і часто використовуються в ролі ілюстрації до теорії, що викладається на занятті.

Одним із прийомів методу «роботи в команді» є рольові ігри, які виправдали себе при підготовці майбутніх фахівців лісового господарства: створюється проблемна ситуація, для розв'язання якої мають бути залучені знання, уміння не тільки профільних модулів, а і супутніх модулів.

Добре показав себе найбільш поширений метод інтерактивного навчання – групова дискусія. Цей метод дозволяє при явному або неявному керівництві педагогом організувати обговорення будь-якої проблеми. Виділяють два типи дискусії: дискусія, яка орієнтована на основну роль викладача, і вільна дискусія, орієнтована на активність студентських груп. Ефективність цього методу посилюється при роботі в малій групі, коли протягом заняття кожен член групи знаходить задоволення від активної участі в роботі, і забезпечується необхідне різноманіття думок, дій. Судження в групі піддаються більш об'єктивній оцінці, критиці, неправильні пропозиції швидше відкидаються. У групі створюється більше можливостей для пошуку творчих рішень, активізації діяльності особистості, повніше проявляється і розвивається творчий потенціал [2; 17].

За допомогою дискусії у здобувачів відпрацьовуються такі важливі для розвитку співпраці вміння і компетентності – аргументовано виділяти і викладати свою і чужу позиції, тактовність суджень, дисциплінованість поведінки, підпорядкування загальним правилам, необхідність попередньої підготовки, вироблення й обґрунтування спільних висновків. Це дозволяє розвивати схеми і правила саморегуляції та адекватної самооцінки та готує здобувачів до спільної діяльності в колективі.

Ми намагалися з найбільшою ефективністю організувати самостійну роботу здобувачів з огляду на різноманітність її форм, послідовність етапів та

використовуваних методів.

Важливе місце в професійній підготовці майбутніх фахівців лісового господарства займає позааудиторна робота. З урахуванням інтересів і потреб здобувачів організовані факультативи, різноманітні форми гурткової та клубної роботи. Лекції керівників факультативів поєднувалися з різними видами самостійної роботи здобувачів (дослідними, практичними роботами лісогосподарської тематики, оглядом нових наукових відкриттів, дискусіями, обговоренням доповідей з проблем лісового господарства тощо). Заняття в гуртках допускає внесення істотних коректувань відповідно до інтересів здобувачів.

Поряд з формами позааудиторної діяльності, які постійно діють, проводяться й інші заходи: вікторини, конкурси, виставки, експедиції, туристичні походи тощо. Особливу роль у системі позааудиторної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства відіграє туристичний клуб, створений на базі студентського центру дозвілля та творчості. Під час туристичних походів проводяться екскурсії природними комплексами, що сприяють закріпленню теоретичних знань та їх зв'язку з практичною діяльністю з дослідження навколишнього середовища. У походах здобувачі знайомляться з природними комплексами, які ще не піддавалися впливу людини або навпаки зазнали згубного впливу цивілізації. Такі контрасти дозволяють на практиці оцінити як позитивні, так і негативні наслідки діяльності людини, а також виявити характерні ознаки, за допомогою яких можна реєструвати такі наслідки. Характеристика місцевості містить у собі такі пункти: природні умови, середовище життя і діяльності місцевого населення, його зміни, господарську діяльність у конкретних природних умовах.

Особливо важливим і відповідальним моментом у підготовці майбутніх фахівців лісового господарства було їх залучення в професійну діяльність, яке здійснювалося під час виробничих практик. Організація і проведення виробничої практики спрямована на вдосконалення якості професійної підготовки майбутнього фахівця, вироблення у нього вмінь і навичок роботи за фахом, зміцнення зв'язків навчання з практичною діяльністю.

Не завжди пряма педагогічна дія досягає бажаного результату, іноді педагог стикається з відчуженням з боку здобувача. Така поведінка може бути пояснена психологічними особливостями віку, коли відбувається процес активного самоствердження особистості. І тому навіть просте зауваження може спричинити негативну емоційну реакцію у поведінці здобувача. На думку ряду дослідників, тільки через залучення здобувачів до соціально значущої діяльності для них можна досягти позитивних результатів їх підготовки. До таких форм віднесено проведення конкурсів професійної майстерності. Наприклад, конкурс «Майстер – золоті руки». Залежно від курсу навчання продумується програма конкурсу, визначаються теоретичні та практичні завдання.

Головне під час проведення професійного конкурсу – це вибір учасників. Вони обов'язково повинні досконало володіти прогресивними робочими прийомами, постійно виконувати на професійному рівні практичні завдання, мати високий рівень знань із фахових дисциплін, не допускати випадків порушень правил безпеки праці. Різновидом професійного конкурсу є турнір професійної майстерності «Пізнай секрети своєї професії».

За своєю спрямованістю методи позааудиторної роботи, поділяються на: методи

вирішення навчально-виробничих завдань, кейси, ділові ігри, квести та ін., методи входження у виробничу ситуацію, які спрямовані на формування вмінь розпізнавати теоретичну модель виробничого процесу; методи аналізу й оцінки виробничої ситуації, які орієнтовані на формування вмінь схематизації і проектування виробничої ситуації; методи пошуку і вирішення конкретної виробничої ситуації, які стимулюють самостійне вивчення окремого матеріалу, знаходження нових рішень, стимулюють до моделювання виробничих завдань, створення виробничих рекомендацій.

Одним із методів позааудиторної роботи майбутніх фахівців лісового господарства є розробка «паспорта професійної кар'єри».

«Паспорт професійної кар'єри» є папкою з кишнями та відділеннями, в яких розміщуються документи. Як правило, до папки вносять такі документи:

- атестат про закінчення закладу загальної середньої освіти;
- додаткова інформація, що дозволяє вигідно подати претендента на вакантне місце в очах роботодавця (дипломи, подяки, грамоти, додаткові сертифікати, спортивні досягнення у певному виді спорту, рекомендаційні листи тощо); збирати матеріал необхідно з першого курсу та поповнювати портфоліо у процесі всього періоду навчання. Важливо, що дві останні групи компетентностей становлять найбільший інтерес для сучасного ринку праці. Перенавчити роботу з новим обладнанням нескладно, а забезпечити випускника загальнопрофесійними та соціально-психологічними якостями, необхідними сьогодні для соціальної адаптації в умовах ринку праці, необхідно якомога раніше [6, с. 113];

- лист-звернення до потенційного роботодавця, складений здобувачем, до якого включено самостійно складене резюме. У листі здобувач підкреслює, що розуміє специфіку професійної діяльності, має певний набір умінь та навичок, які він пропонує роботодавцю в обмін на оплату його праці. Складання подібного роду листа-резюме сприяє підвищенню самооцінки та впевненості у своїх силах;

- лист, у якому підтверджується, що інформація, включена до паспорта професійної кар'єри, правильна та повна;

- анкета випускника, в якій містяться відомості про його освіту, найбільш значущі отримані дипломи та сертифікати, історію трудової діяльності, громадську роботу, отримані нагороди та заохочення, соціальну діяльність у ЗВО, подальші перспективи на навчання та професійне зростання (анкета складається на першому курсі та під час навчання постійно доповнюється);

- профіль професійної компетентності, у якому перераховуються ті компетентності, наявність яких було оцінено викладачами. По-перше, це компетентності (знання, уміння, навички), які безпосередньо стосуються професійної підготовки. Набір компетентностей є індивідуальним для кожного здобувача. По-друге, окремо можуть бути виділені компетентності роботи у групі та спілкування з людьми. По-третє, це група компетентностей, до яких належать, наприклад, уміння обирати рішення, самостійно розв'язувати проблеми, швидко пристосовуватися до технологічних змін та інше.

Таким чином, комплекс занять, який реалізується під час підготовки майбутніх фахівців лісового господарства, що здійснюється на основі метапредметної інтеграції в аудиторній та позааудиторній діяльності, впливає на формування їх готовності до професійної діяльності.

Отже, в основу підготовки майбутніх фахівців лісового господарства поклали

ідею про інтеграцію зусиль і можливостей різних об'єктів та суб'єктів, яка передбачає забезпечення взаємозв'язку аудиторної і позааудиторної діяльності. Результативність підготовки майбутніх фахівців лісового господарства в аудиторній і позааудиторній діяльності забезпечується метапредметною інтеграцією. Встановлено, що формування готовності майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності досягається шляхом використання таких форм і методів організації освітнього процесу в аудиторній роботі: ділової гри, захисту творчих проєктів, методу кейсів, роботи в команді, групової дискусії, самостійної роботи тощо. Розкрито, що в позааудиторній роботі чинними формами є факультативи, різноманітні форми гурткової та клубної роботи, вікторини, конкурси, виставки, експедиції, туристичні походи, туристичний клуб, професійний конкурс, турнір професійної майстерності, розробка паспорта професійної кар'єри. Особливе місце відведено виробничим практикам.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в апробації запропонованих форм і методів в освітньому процесі підготовки майбутніх фахівців лісового господарства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васильєва Т. В. Формирование профессиональных ценностных ориентации студентов сельскохозяйственного вуза на современном этапе развития общества: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Кемерово, 2015. 206 с.
2. Вдовенко І. Я. Зміст і методика підготовки майбутніх кваліфікованих робітників лісового господарства: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Чернігів, 2007. 228 с.
3. Вікторова Л. В. Методологічні аспекти формування професійно-термінологічної компетентності студентів-аграрників. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія*. 2007. Вип. 14, ч. 2. С. 164–171.
4. Виговська С. В., Виговський А. Ю. Практична складова професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія*. 2014. Вип. 199. С. 68–73.
5. Гриджук О. Є. Наукові основи формування мовнокомунікативної компетентності майбутніх фахівців лісотехнічних спеціальностей: монографія. Львів: Новий Світ-2000, 2017. 446 с.
6. Картешкина О. Л. Педагогическое обеспечение профессиональной подготовки будущих специалистов сельского хозяйства в региональном вузе: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Благовещенск, 2009. 206 с.
7. Коляджин І. Ф. Деякі особливості сучасної системи лісівничої освіти. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2019. Т. 29, № 10. С. 85–88.
8. Магазинщикова І. П. Екологічна компетентність випускника як мета екологізації вищої лісотехнічної освіти. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20.12. С. 337–345.
9. Макодзей Л. І. Модель формування управлінської компетентності майбутніх магістрів лісового господарств. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2011. № 2. С. 38–47.
10. Марченко Л. І. Педагогічні умови формування екологічної компетентності майбутніх спеціалістів лісового господарства. *Лісівнича освіта і наука: стан, проблеми та перспективи розвитку: зб. матеріалів наук.-практ. конф. студентів, магістрів, аспірантів, молодих вчених і викладачів (Малин, 22 бер. 2018 р.)*. Малин: Вид-во МЛТК, 2018. С. 130–134.
11. Мішенін Є., Ярова І. Управління знаннями в системі підготовки фахівців лісового господарства. *Сучасні проблеми вищої освіти України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору: матеріали наук.-метод. конф. (Суми, 6–7 жовт. 2010 р.)*. Суми: СумДУ, 2010. С. 27–33.
12. Подоляк З. Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців лісогопосадарської галузі у Віденському університеті природних ресурсів і прикладних наук. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2014. № 6. С. 153–166.
13. Рудницька К. В. Сутність понять «компетентнісний підхід», «компетентність», «компетенція», «професійна компетенція» у світлі сучасної освітньої парадигми. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2016. Вип. 38. С. 241–244.
14. Современный философский словарь / под ред. В. Е. Кемерова. 3-е изд., испр. и доп. Москва:

- Академический проект, 2004. 864 с.
15. Стрижак Н. Шляхи удосконалення екологічної підготовки майбутніх техніків лісового господарства. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2013. № 1. С. 120–127.
 16. Шевчук С. С. Професійна підготовка фахівців аграрної галузі на засадах компетентнісного підходу. *Інноваційні технології при підготовці фахівців аграрного сектору*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. (Біла Церква, 30 жовт. 2019 р.). Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2020. С. 28–35.
 17. Якименко О. Г. Шляхи підготовки висококваліфікованих фахівців лісового господарства. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія: Психолого-педагогічні науки*. 2012. № 3. С. 140–143.

REFERENCES

1. Vasil'eva, T. V. (2015). Formirovanie professional'nyh cennostnyh orientacii studentov sel'skoho zjajstvennogo vuza na sovremenom jetape razvitija obshhestva. *Candidate's thesis*. Kemerovo [in Russian].
2. Vdovenko, I. Ya. (2007). Zmist i metodyka pidhotovky maibutnikh kvalifikovanykh robotnykiv lisovoho hospodarstva. *Candidate's thesis*. Chernihiv [in Ukrainian].
3. Viktorova, L. V. (2007). Metodolohichni aspekty formuvannia profesiino-terminolohichnoi kompetentnosti studentiv-ahrarykiv. *Problemy suchasnoi pedahohichnoi osvity, Vol. 14, part 2* [in Ukrainian].
4. Vyhovska, S. V., Vyhovskyi, A. Yu. (2014). Praktychna skladova profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv lisovoho hospodarstva. *Naukovyi visnyk Natsionalnogo universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy, Vol. 199* [in Ukrainian].
5. Hrydzhuk, O. Ye. (2017). Naukovi osnovy formuvannia movnokomunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv lisotekhnichnykh spetsialnostei. Lviv: Novyi Svit-2000 [in Ukrainian].
6. Karteshkina, O. L. (2009). Pedagogicheskoe obespechenie professional'noj podgotovki budushhikh specialistov sel'skogo hozjajstva v regional'nom vuze. *Candidate's thesis*. Blagoveshhensk [in Russian].
7. Koliadzhyn, I. F. (2019). Deiaki osoblyvosti suchasnoi systemy lisivnychoi osvity. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy, Vol. 29* [in Ukrainian].
8. Mahazynshchikova, I. P. (2010). Ekolohichna kompetentnist vypusnyka yak meta ekolohizatsii vyshchoi lisotekhnichnoi osvity. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy, Vol. 20* [in Ukrainian].
9. Makodzei, L. I. (2011). Model formuvannia upravlinskoj kompetentnosti maibutnikh mahistriv lisovoho hospodarstv. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnyimi systemami* [in Ukrainian].
10. Marchenko, L. I. (2018). Pedahohichni umovy formuvannia ekolohichnoi kompetentnosti maibutnikh spetsialistiv lisovoho hospodarstva. *Lisivnycha osvita i nauka: stan, prolemy ta perspektyvy rozvytku*. Malyn: Vyd-vo MLTK [in Ukrainian].
11. Mishenin, Ye., Yarova, I. (2010). Upravlinnia znanniamy v systemi pidhotovky fakhivtsiv lisovoho hospodarstva. *Suchasni problemy vyshchoi osvity Ukrainy v konteksti intehratsii do yevropeiskoho osvitnoho prostoru* [in Ukrainian].
12. Podoliak, Z. (2014). Osoblyvosti profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv lisohospodarskoi haluzi u Videnskomu universyteti pryrodnykh resursiv i prykladnykh nauk. *Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity* [in Ukrainian].
13. Rudnitska, K. V. (2016). Sutnist poniat "kompetentnisnyi pidkhid", "kompetentnist", "kompetentsiia", "profesiina kompetentsiia" u svitli suchasnoi osvitnoi paradyhmy. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu, Vol. 38* [in Ukrainian].
14. *Sovremennyj filosofskij slovar'* (2004). Moskva: Akademicheskij proekt [in Russian].
15. Stryzhak, N. (2013). Shliakhy udoskonalennia ekolohichnoi pidhotovky maibutnikh tehnikiv lisovoho hospodarstva. *Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity* [in Ukrainian].
16. Shevchuk, S. S. (2020). Profesiina pidhotovka fakhivtsiv ahrarnoi haluzi na zasadakh kompetentnisnogo pidkhodu. *Innovatsiini tekhnolohii pry pidhotovtsi fakhivtsiv ahrarного sektoru*. Bila Tserkva: BINPO DZVO "UMO" NAPN Ukrainy [in Ukrainian].
17. Yakymenko, O. H. (2012). Shliakhy pidhotovky vysokokvalifikovanykh fakhivtsiv lisovoho hospodarstva. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnogo universytetu im. Mykoly Hoholia* [in Ukrainian].